

ОЦІНКА РОБОТОЗДАТНОСТІ МОЛОДНЯКУ КОНЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРХОВОЇ ПОРОДИ РІЗНИХ УМОВНИХ ГЕНОТИПІВ КІННОГО ЗАВОДУ «РАЙЗ-МАКСИМКО»

Т. М. Рущинська¹, здобувач

Тернопільська дослідна станція Інституту ветеринарної медицини НААН
вул. Тролейбусна, 12, м. Тернопіль, 46027, Україна

У статті викладено результати досліджень роботоздатності молодняку української верхової породи ставок 2009, 2010 та 2011 років, народжених у кінному заводі «Райз-Максимко». Лошат ($n=71$) було оцінено за лінійними параметрами: висотою у холці, обхватом грудей за лопаткам, обхватом п'ястка та за стрибковими якостями: висотою стрибку, темпераментом та технікою стрибку. Проведено генеалогічну оцінку молодняку та враховано відсотки кровності вихідних порід у їх умовних генотипах на основі родоводів. Отримані результати засвідчують, що найкращими за комплексною оцінкою є лошата з умовним генотипом 35% чистокровної верхової + 25% тракенської + 27% ганOVERської + 9% угорської + 2% російської верхової + 1% арабської чистокровної порід.

Ключові слова: УКРАЇНСЬКА ВЕРХОВА ПОРОДА КОНЕЙ, КРОВНІСТЬ, РОБОТОЗДАТНІСТЬ, УМОВНИЙ ГЕНОТИП, ГЕНЕАЛОГІЧНА ОЦІНКА, КРАЩІ ЛОШАТА.

Українська верхова порода створена методом складного відтворювального схрещування коней угорської, тракенської, ганOVERської, чистокровної верхової, та, в меншій мірі, арабської і ахалтекінської порід, а також помісей чистокровної і російської верхової (орлово-ростопчинської) [1, 2]. Для покращення селекційно-плеємної роботи з породою виникла потреба дослідити вміст кровності кожної з вихідних порід у сучасному умовному генотипі породи та їх вплив на основні селекційні ознаки.

Матеріали і методи. У кінзаводі проведено бонітувальну та генеалогічну оцінку всього плеємного поголів'я, а також оцінено жеребців-плідників за якістю нащадків. Роботоздатність молодняку у віці 2-3-х років оцінювали за руховими та стрибковими якостями, згідно методики ІТ НААН [7, 8].

Рухові якості (гармонійність, довжина кроку та рисі, правильність рухів) оцінені за 10-ти бальною шкалою на основних алюрах у шпрингартені. За кожним з вищевказаних параметрів виставлявся окремий бал, потім бали сумували і ділили на три.

Оцінка стрибкових якостей проводилась у шпрингартені і включала – висоту стрибка, темперамент та техніку стрибку з відніманням балів за штрафні очки, за відхилення від ідеальної моделі [2].

Генеалогічну оцінку молодняку 2009-2011 років народження та плеємних кобил і жеребців-плідників проведено на основі ДПК I – VI томів, а також, використовуючи картки плеємного обліку (форма N 1-к «Картка плеємного жеребця», форма N 2-к «Картка плеємної кобили» та форма N 5-к «Журнал розвитку молодняку») плеємних господарств [1, 3-6]. Для визначення генеалогічних комплексів нащадків від кожного з батьків брали 50% з наявних часток кровності вихідних порід.

Результати й обговорення. За період досліджень було проведено оцінку стрибкових та рухових якостей 71 голови молодняку УВП, віком 2-х і 3-х років, а саме: у 2011 році – 27

¹Науковий керівник — І. В. Ткачова, к. с.-г. н.

гол., у 2012 р. – 23 гол. та у 2013 р. – 21 гол.

Найвищий середній ранг за оцінками рухових та стрибкових якостей у нащадків Бодрого – від 6,8 до 7,3, (рис. 1)

Рис. 1. Оцінка жеребців-плідників за якістю нащадків

Серед нащадків Тезиса найкращим був жеребчик Хост (Тезис –Хватка) 2010 р. н., який отримав суму рангів 8,9, проте решту нащадків цього жеребця мали середню оцінку 6,0-6,3. Найнижчий ранг – у кобилки 2011 року народження від Терміна – 5,5.

Найвищий ранг за оцінкою нащадків отримав жеребець Бодрий, у якого за три роки досліджень показник рангу становив 7,07-7,40-8,50, відповідно. Дещо поступається Бодрому плідник Тезис: 6,81-7,34-8,27, найнижчі ранги за період 2013, 2012 та 2011 рр. у жеребця-плідника Терміна – 5,95-6,4-8,17. Саме лошата від Бодрого за результатами трирічних досліджень отримали найбільші рангові показники за тип та екстер'єр.

Підсумувавши ранги за кожним плідником і розділивши їх за трирічний період порівню, отримано наступні результати: Бодрий – 7,65 ранг, Тезис – 7,47 ранг та Термін – 6,84 ранг. Гірші показники оцінки роботоздатності молодняку у кінному заводі за 2013 рік аргументуються тим, що молодняк не пройшов достатню стрибкову підготовку весною-літом 2013 року.

За результатами трирічних випробувань молодняку УВП та за оцінкою лінійних промірів нами визначено кращих лошат (табл. 1). Всього відібрано було 9 голів молодняку різного віку, оцінка роботоздатності у яких була не нижче 8 рангів. З відібраного молодняку 67% є нащадками жеребця Бодрого та 33% — нащадками жеребця Тезиса.

Таблиця 1

Кращі лошата за комплексом ознак зі ставок 2009-2011 рр.

№ п/п	Клички	Рік народження	Батько-мати	Тип та екстер'єр, бал	Проміри, до стандарту, см			Роботоздатність, ранг
					висота у холці	обхват грудей	обхват п'ястку	
1	Бант	2009	Тезис - Балаклава	3,8	+4,0	+4,0	+1,0	8,4
2	Бабіна	2009	Бодрий - Банфа	3,9	+5,0	+8,0	+0,3	8,1
3	Ібіца	2009	Бодрий - Ікра	3,8	+4,0	+1,0	0,0	8,3
4	Фітнес	2009	Тезис -Фокса	3,9	+3,0	-4,0	0,0	8,2
5	Забар	2009	Бодрий - Зоря	3,8	-0,7	-7,0	-0,3	8,6
6	Хабар	2009	Бодрий - Хіва	3,9	+8,0	-2	+1,0	8,9
7	Хост	2010	Тезис -Хватка	3,9	+14,0	+13,0	+1,5	8,9
8	Фабрика	2010	Бодрий -Фокса	3,8	+2,0	+6,0	+0,5	8,2
9	Вибір	2011	Бодрий- Воркута	3,7	0,0	-3,2	-0,2	8,0

У ході досліджень нами визначено вміст кровності вихідних порід в умовних генотипах кращих лошат, (табл. 2).

Таблиця 2

Відсотки кровності вихідних порід в умовних генотипах лошат

№ п/п	Кличка лошати	Вихідні породи, %						
		чистокровна верхова	тракенська	ганOVERська	угорська	російська верхова	арабська чистокровна	не встановл походження
1	Бант	42,2	34,4	12,5	9,3	-	1,6	-
2	Бабіна	50	28,1	12,5	4,7	3,1	-	1,6
3	Ібіца	37,5	34,4	12,5	3,1	9,4	-	3,1
4	Фітнес	31,2	11	40,6	14	1,6	1,6	-
5	Забар	31,3	25	37,5	6,2	-	-	-
6	Хабар	40,6	31,2	12,5	11	3,1	-	1,5
7	Хост	26,6	18,8	43,7	9,3	-	1,6	-
8	Фабрика	25	23,4	40,6	9,4	1,6	-	-
9	Вибір	40,6	26,6	18,7	10,9	3,1	-	-

Встановлено, що усі нащадки Тезиса містять 1,6% крові арабської породи, тоді, як у генотипах лошат від Бодрого вона взагалі відсутня. Кровність російської верхової породи присутня лише у нащадків жеребця Бодрого (від 1,6 до 9,4%). В умовних генотипах усіх кращих лошат присутня кровність ганOVERської породи, від 12,5% до 40,6%.

У ході досліджень вираховано вміст кровності вихідних порід в умовному генотипі групи нащадків:

Бодрого – 37,5% чв+28,1% тр+22,4% ган+7,6% угор+3,4% р. верх;

Тезиса–33,3% чв+21,4% тр+32,3% ган+10,6% угор+0,5% р.верх+1,6%араб.,

де:

чв – чистокровна верхова порода;

ган – ганOVERська;

тр – тракенська;

араб – арабська чистокровна;

угор – угорська;

р. верх – російська верхова;

н.п. – невстановленого походження

Результати досліджень свідчать, що умовні генотипи двох груп нащадків є досить близькими за співвідношенням відсотків вихідних порід (рис. 2).

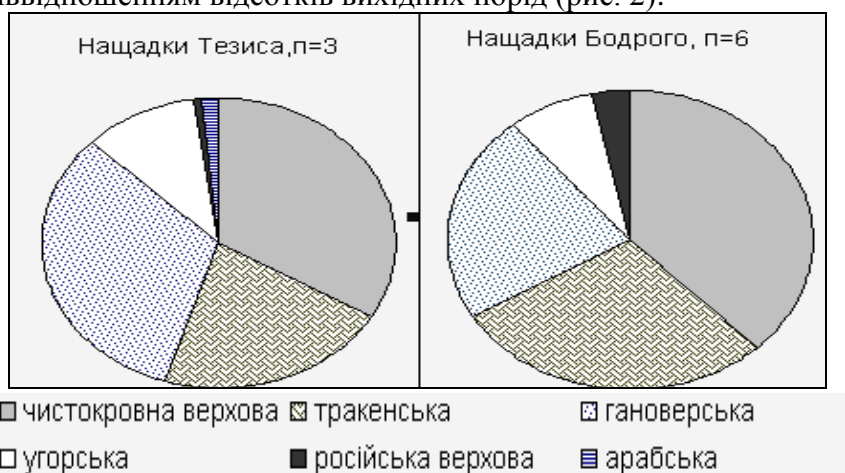

Рис. 2 – Умовні генотипи кращих лошат

Така подібність умовних генотипів дозволяє визначити середній вміст кровності вихідних порід групи лошат від обох плідників. Отже, умовний генотип молодняка, кращого за оцінкою роботоzдатності, становить : 35% чв+25%тр+27%ган+9%угор+2%р.верх+1%араб.

Матерями кращих лошат є 8 заводських кобил (табл. 3), з яких 2 голови є доньками тракенського жеребця, 3 гол. – ганOVERських жеребців, 1 гол. – від чистокровного верхового та 2 голови походять від українських верхових, причому кобила Ікра II є онукою родоначальника лінії Беспечного. До родини Булавки належать 25% кобил, ще 25% — до родини Храброї.

Таблиця 3

Генеалогія матерів кращих лошат

№п/п	Кличка кобили	Заводська родина	Походження	Порода батька матері
1	1272 Банфа 4	Булавки	Фрізо -281 Багма	чистокровна верхова
2	1497 Балаклава	Булавки	Вайхір 4–1092 Будка	Тракенська
3	1743 Фокса 23	Фоворитки	Одісей-Фанфара I	ГанOVERська
4	1126 Зоря 30	Азбуки	Рейд – 365 Зибкая	ганOVER лінія Фактотум
5	771 Ікра II	Ісходящої	70 Разбор-658 Ізба 10	УВП, лінія Беспечного
6	Воркута	Восьмушки	1300 Ворона-Тезис	УВП, лінія Фактотума
7	1747 Хіва 05	Храброї	Вайхір 4 – Хізана 34	Тракенська
8	1746 Хватка	Храброї	Варпад 7- 1416 Хеда 7	ГанOVERська

ВИСНОВКИ

1. Кращі лошата було одержано від поєднання плідника тракено-ганOVERського комплексу з кобилами лінії Фактотума, які належать до різних заводських родин, та з кобилами лінії Беспечного, що належать до родини Ісходящої. Другу групу вдалих поєднань складають пари від жеребця-плідника Тезиса, лінії Фактотума, з матками від ганOVERських жеребців.

2. Умовний генотип кращих лошат зі ставок 2009-2011 рр. складає: 35% чв+25%тр+27%ган+9% угор+2%р.верх+1%араб.

Перспективи подальших досліджень. Для широкого впровадження результатів дослідження у виробництво потрібно врахувати умовну кровність усіх заводських маток та плідників племгосподарств. Такий підхід до кампанії з підбору дасть можливість спрогнозувати вірогідність народження молодняка з кращою спортивною роботоздатністю.

THE ASSESSMENT OF THE WORKABILITY OF UKRAINIAN RIDING FOALS WITH DIFFERENT GENOTYPES CONDITIONAL IN THE "RISE MAKSYMKO" STUD FARM

T. N. Ruschinska

Ternopil Experimental Station of Institute of Veterinary Medicine of NAAS
12, Trolleybusna str., Ternopil, 46027, Ukraine

S U M M A R Y

The assessment of performance of the Ukrainian Riding Horses 2009-2011 birth has been done (n = 71). The blood capacity percentage of the original types in their genotypes has been calculated. According to the results, foals with conditional genotype: Thoroughbred riding – 35%; Trakehner – 25 %; Hanover – 27%; Hungarian - 9%; Russian Riding Horse – 2% ; Arabian – 1%; were the best according to the results of the comprehensive assessment. The authors consider that it is better to take into account the ratio of the conditional part of the blood capacity during the selection of horses.

Keywords: UKRAINIAN RIDING HORSE, PERCENTAGE OF BLOOD, WORKING QUALITIES, ORIGIN, STALLIONS, MARES, BEST FOALS.

ОЦЕНКА РОБОТОСПОСОБНОСТИ МОЛОДНЯКА ЛОШАДЕЙ УКРАИНСКОЙ ВЕРХОВОЙ ПОРОДЫ РАЗЛИЧНЫХ УСЛОВНЫХ ГЕНОТИПОВ КОННОГО ЗАВОДА «РАЙЗ-МАКСИМКО»

Т. Н. Рущинская

Тернопольская опытная станция Института ветеринарной медицины НААН
ул. Троллейбусная, 12, Тернополь, 46027, Украина

А Н Н О Т А Ц И Я

В статье изложены результаты исследований работоспособности молодняка украинской верховой породы ставок 2009, 2010 и 2011 годов, рожденных в конном заводе «Райз-Максимко». Произведена оценка жеребят ($n = 71$) по линейным параметрам: высотой в холке, обхватом груди за лопаткам, обхватом пясти и по прыжковыми качествами: высотой прыжка, характером и техникой прыжка. Проведено генеалогическую оценку молодняка и вычислены проценты кровности исходных пород в их условных генотипах на основе происхождения. Полученные результаты свидетельствуют, что лучшими по комплексной оценке являются жеребята с условным генотипом 35% чистокровной верховой + 25% траккененской + 27% ганноверской + 9% венгерской + 2% русской верховой + 1% арабской чистокровной.

Ключевые слова: УКРАИНСКАЯ ВЕРХОВАЯ ПОРОДА ЛОШАДЕЙ, КРОВНОСТЬ, РАБОТОСПОСОБНОСТЬ, УСЛОВНЫЙ ГЕНОТИП, ГЕНЕАЛОГИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА, ЛУЧШИЕ ЖЕРЕБЯТА.

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. Волков Д. А. Государственная племенная книга лошадей украинской верховой породной группы / Д. А. Волков, А. С. Филимонова; под общ. ред. В. Е. Плахотнюк. — К.: Урожай, 1984. — Т. 2. — 196 с.
2. Волков Д. А. Методика оцінки жеребців-плідників української верхової породи за якістю нащадків / Д. А. Волков, О. М. Латка // Наук.-техн. бюл. / УААН, Ін-т твар-ва. — Х., 2002. — № 82. — С. 30 – 35.
3. Волков Д. А. Державна книга племінних коней української верхової породи — ТОМ VI / Білоус О.В. — К.: Арістей, 2008. — 872 с.
4. Государственная книга племенных лошадей украинской верховой породы / А. А. Новиков, А. М. Латка; под ред. Д. А. Волкова, общ. ред. Ю. Ф. Мельника. — К., 2001. — Т. 5. — 146 с.
5. Государственная племенная книга лошадей украинской верховой породы / Д. А. Волков, В. С. Слиж, О. М. Латка. — Х., 1997. — Т. IV. — 169 с.
6. ГПК лошадей украинской породной группы / [Д. А. Волков, П. П. Волков, А. С. Филимонова, А. А. Калантар]. — К.: Урожай, 1974. — Т. 1. — 90 с.
7. Нормативно-практичне видання: Інструкція з бонітування племінних коней. Інструкція з ведення племінного обліку в конярстві. Положення про централізований племінний облік у конярстві / Ю. Ф. Мельник, І. П. Горошко, Л. Ю. Безугла [та ін.] / Мін АПУ, корпорація “Конярство України”. — К., 2007. — 108 с.
8. Оцінка жеребців-плідників української верхової породи за якістю нащадків / УААН, Ін-т твар-ва, Наук.-селекц. центр з конярства. — Х., 2008. — 28 с.

Рецензент — Т. С. Яшук, к. с.-г. н., с. н. с., Тернопільська ДСГДС ІКСГП НААН